

Nr 84.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för vissa förutvarande lärarinnor vid enskilda läroanstalter att komma i åtnjutande av tilläggs pension m. m., given Stockholms slott den 16 februari 1923.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

Hos Kungl. Maj:t hava handarbetslärarinnan Eva Louise Adalberta Hedenstierna, född den 29 maj 1850, förra handarbetslärarinnan Marie Louise Wikblad, född den 24 mars 1846, och förra teckningslärarinnan Lovisa Matilda Moll, född den 15 oktober 1854, anhållit att komma i åtnjutande av tilläggs pension, ehuru de icke

Rätt för vissa lärarinnor vid enskilda läroanstalter att komma i åtnjutande av tilläggs pension m. m.

uppfyllt alla de i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna föreskrivna villkor.

Vad beträffar de bestämmelser, som för närvarande gälla för pensionering av lärarinnor vid privatläroverk, har redogörelse därför vid flera tillfällen under de senare åren lämnats i samband med anmälan inför Kungl. Maj:t av ärenden, som berört pensionsförhållanden för lärarinnor vid enskilda läroanstalter. I sådant hänseende torde jag särskilt få hänvisa till det utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden den 11 mars 1921, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition till 1921 års riksdag nr 288 angående tillfällig pensionsreglering för vissa lärarinnor vid privatläroverk m. m.

I detta sammanhang torde jag blott behöva erinra om att pensioner till nämnda lärarinnor normalt utgå från den för sådant ändamål inrättade lärarinnornas pensionsanstalt — ofta jämväl från någon av de sedan många år tillbaka förefintliga enskilda pensionsinrättningarna för ifrågavarande lärarinnor — men att, då de från nämnda anstalt reglementsenligt utgående pensionerna i de flesta fall uppgå till mycket obetydliga belopp, riksdagen anslagit medel för beredande av tilläggspensioner, avsedda att utöka grundpensionerna. Föreskrifter beträffande dessa tilläggspensioner lämnades i enlighet med beslut av 1917 års riksdag i förut omnämnda kungörelse den 31 december 1917. I enlighet med av Kungl. Maj:t framställt förslag beslöt av 1921 års riksdag vissa ändringar beträffande sagda pensioner. De i anledning härav utfärdade bestämmelserna återfinnas i kungörelse den 18 november 1921 (nr 702) angående ändring i vissa delar av sistnämnda kungörelse.

Lärarinnornas pensionsanstalt upprättades genom beslut av 1910 års riksdag, och reglemente för anstalten fastställdes genom en kungörelse den 23 december 1910 (nr 145), vilken trädde i kraft den 1 januari 1911.

För rätt till tilläggspension fordras enligt kungörelsen den 31 december 1917 dels att vederbörande lärarinna är eller varit delägare i lärarinnornas pensionsanstalt eller ägt rätt att ingå som delägare i nämnda anstalt eller avgått med pension före den 1 januari 1911, dels att hon vid sin avgång under minst 10 tjänstår bestritt sådan tjänstgöring vid enskild läroanstalt, att hon enligt gällande bestämmelser ägt rätt att tillgodoräkna sig densamma för uppflyttning i högre lönegrad.

De bestämmelser i fråga om pensioner åt lärarinnor vid privatläroverken, som sålunda förefinnas, äro emellertid ej tillämpliga på alla dylika lärarinnor. Det har nämligen funnits åtskilliga lärarinnor — flera sådana finnas ännu — som icke tillhört någon pensionskassa och redan avgått från sin tjänst, då bestämmelserna om tilläggspension trädde i kraft. Dessa lärarinnor hava tydligen icke kunnat i vanlig ordning erhålla tilläggspension. Vidare har författningens reduktionsregel för beräkning av tjänstår från tilläggspension utestängt en hel del övningslärarinnor, som i övrigt uppfylla alla förutsättningar för erhållande av sådan pension, men vilkas årliga tjänstgöring ej varit eller kunnat vara tillräckligt omfattande. Åtskilliga lärarinnor av dessa båda kategorier hava emellertid genom beslut av de senaste årens riksdagar erhållit rätt att kunna komma i åtnjutande av tilläggspension, ehuru de ej uppfyllde härför stadgade villkor.

Vad angår de lärarinnor, som gjort nu föreliggande ansökningar, är Eva Louise Adalberta Hedenstierna alltjämt i tjänst vid Jönköpings elementarskola för flickor men skall enligt uppgift i ansökningen avgå från sin tjänst under år 1923. Hon torde ej haft rätt att ingå som delägare i lärarinnornas pensionsanstalt, enär hon redan år 1910, d. v. s. före sagda anstalts inrättande, uppnått föreskriven pensionsålder. Ej heller de bägge övriga, vilka jämväl båda varit övningslärarinnor och avgått från sin tjänst utan att tillträda pension, äga rätt att åtnjuta tilläggspension. De sistnämnda avgingo från sina tjänster år 1912 efter tjänstgöring, som, evalverad i enlighet med principerna i förenämnda kungörelse, uppgår till mer än tio tjänstår. Även fröken Hedenstierna har bestritt tjänstgöring, som efter dylik evalvering överstiger tio tjänstår.

Ansökningarna åtföljas av åldersbevis, vitsord om sökandenas behov av tilläggspension för sitt uppehälle samt bestyrkta uppgifter om sökandenas tjänstgöring, avseende läroanstaltens namn, år för tjänstgöringen, tjänstgöringens art och antal tjänstår.

Över ifrågakvarande ansökningar hava skolöverstyrelsen och statskontoret avgivit utlåtanden. Överstyrelsen har därvid anfört, att sökandena befunne sig i liknande ställning, som de lärarinnor, vilka jämlikt 1920 års riksdags beslut tillerkänts tilläggspensioner, varför överstyrelsen tillstyrkte de gjorda ansökningarna, dock under förutsättning att sökandena styrkte sig vara för sitt uppehälle i behov av understöd.

Statskontoret har jämväl tillstyrkt bifall till ansökningarna.

Departement-
schefen.

Jag torde kunna fatta mig kort beträffande ifrågavarande ansökningar, då de äro likartade med dem, som föranledde 1919, 1920, 1921 och 1922 års riksdagar att medgiva rätt för dåvarande sökande att åtnjuta tilläggspension. Jag tillstyrker, att till riksdagen avlåtes framställning av enahanda innebörd som de, vilka de fyra senaste åren förelagts riksdagen. Rätten för nu ifrågavarande lärarinnor att åtnjuta pension bör, i anslutning till vad riksdagen förut i liknande fall medgivit, inträda med ingången av år 1923, vad beträffar Eva Louise Adalberta Hedenstierna dock givetvis först efter det hon avgått från sin lärarinnetjänst.

Beträffande det av skolöverstyrelsen uppställda villkoret angående skyldighet för sökandena att styrka sig vara för sitt uppehälle i behov av understöd får jag endast erinra, att de i förenämnda kungörelse den 18 november 1921 (nr 702) intagna ändrade bestämmelserna i fråga om tilläggspensioner givetvis skulle äga tillämpning även på dessa lärarinnor.

Jag torde böra tillägga, att om nu nämnda lärarinnor erhålla den rätt, varom här är fråga, den därav förorsakade kostnaden torde bli så ringa, att det förslagsanslag, varifrån tilläggspensionerna skola utbetalas, ej av denna anledning läser behöva höjas.

I samband med nu berörda ansökningar anhåller jag att få föredraga ett ärende, som, ehuru av annan natur än dessa, dock berör frågan om rätt till tilläggspension för en förutvarande lärarinna.

Hos Kungl. Maj:t har nämligen förra lärarinnan vid Brummerska skolan i Stockholm Christina Amalia Henrika Rogberg — med förmälan att hon från och med den 1 juli 1922 vore berättigad till tilläggspension på grund av tjänstgöring som lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt — anhållit att vid beräkning av den henne tillkommande tilläggspensionen få tillgodoräkna sig även den av henne under läsåren 1881—1886 vid statens normalskola för flickor fullgjorda tjänstgöringen såsom om den varit förlagd till statsunderstödd enskild läroanstalt.

Av ansökningen bilagda handlingar framgår, att sökanden är född den 26 juli 1862, att hon under läsåret 1881—1882 varit förordnad att i sjätte klassen

av normalskolan, jämte rättandet av lärjungarnas skriftliga uppsatser i modersmålet, meddela en timmes undervisning i veckan samt under läsåret 1882—1883, höstterminen 1883, läsåret 1884—1885 ävensom under följande läsår intill den 19 mars 1886 varit förordnad att såsom extra lärarinna tjänstgöra aderton—nitton timmar i veckan, med skyldighet att i någon av de högre klasserna rätta lärjungarnas skriftliga uppsatser i modersmålet och att vara klassföreståndarinna i någon av skolans lägre klasser, *samt att* hon av direktionen över lärarinnornas pensionsanstalt genom beslut den 2 juni 1922 tillerkänts en årlig tilläggspension av 462 kronor att utgå från början av juli 1922.

Yttranden över denna ansökning hava avgivits den 19 juni 1922 av skolöverstyrelsen och den 22 augusti 1922 av statskontoret. Skolöverstyrelsen, med vilken statskontoret instämt, har erinrat, att 1920 års riksdag, efter proposition i ämnet, bifallit en liknande ansökning av förra lärarinnan Anna Maria Norell samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att vid beräkning av sökandens tillkommande tilläggspension henne måtte tillgodoräknas den av henne under läsåren 1881—1886 vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor fullgjorda tjänstgöringen såsom om densamma varit förlagd till statsunderstödd enskild läroanstalt.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är sökanden redan på grund av sin tidigare tjänstgöring såsom lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt berättigad till tilläggspension i enlighet med bestämmelserna i förberörda kungörelse den 31 december 1917. Därest hon emellertid skulle få för sådan pension tillgodoräkna sig sin tjänstgöringstid vid statens normalskola för flickor, vilken i och för sig icke berättigar henne till någon statspension, skulle tilläggspensionen uppgå till ett något högre belopp. I likhet med de hörda myndigheterna anser jag goda skäl tala för att sökanden erhåller denna rätt, så som ju jämväl skett i ett föregående fall, vilket i det väsentliga överensstämmer med det nu föreliggande.

Jag tillstyrker alltså förslag till riksdagen i enlighet med vad av skolöverstyrelsen hemställts.

Under åberopande av vad jag nu anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva

dels att en var av lärarinnan Eva Louise Adalberta Hedenstierna samt förra lärarinnorna Marie Louise Wikblad och Lovisa Matilda Moll må

Departement-
schefen.

utan hinder därav, att hon icke uppfyller alla för erhållande av tilläggspension enligt kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna stadgade villkor, kunna. Eva Louise Adalberta Hedenstierna från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin tjänst, samt vardera av de båda övriga för tid efter utgången av år 1922 komma i åtnjutande av tilläggspension, beräknad enligt grunder, som angivas i berörda kungörelse samt i kungörelsen den 18 november 1921 (nr 702) angående ändring i vissa delar av förstnämnda kungörelse;

dels ock att vid beräkning av förra lärarinnan Christina Amalia Henrika Rogberg tillkommande tilläggspension henne må tillgodoräknas den av henne under läsåren 1881—1886 vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor fullgjorda tjänstgöringen såsom om densamma varit förlagd till statsunderstödd enskild läroanstalt.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.